

Vodič za dobru farmersku praksu u proizvodnji mlijeka

Zajednička publikacija Međunarodne mljekarske federacije (IDF) i Organizacije Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu (FAO)

Međunarodna mljekarska federacija
Organizacija Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu

Rim, januar/siječanj 2004.

Navodi koji su upotrijebljeni i prezentacija materijala u ovom informacijskom dokumentu ne impliciraju izražavanje bilo kojeg mišljenja na strani Organizacije Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu i Međunarodne mljekarske federacije u vezi sa pravnim ili razvojnim statusom bilo koje zemlje, teritorije, grada ili područja ili njihovih vlasti, ili u vezi sa određivanjem njihovih granica ili linija razgraničenja.

ISBN 92-5-105094-5

Sva prava zadržana. Umnožavanje ili distribucija materijala koji je sadržan u ovom informacijskom dokumentu za edukativne ili druge nekomercijalne svrhe odobrava se bez prethodnog pismenog odobrenja od nosioca autorskih prava pod uvjetom da se izvor u potpunosti prizna. Umnožavanje materijala sadržanog u ovom informacijskom dokumentu za objavljivanje ili druge komercijalne svrhe je zabranjeno bez prethodnog pismenog odobrenja nosioca autorskih prava. Aplikacije za takvu dozvolu treba adresirati na:

Šef (*Chief*)

Upravne službe izdavaštva (*Publishing Management Services*)

Odjel za informacije (*Information Division*)

FAO

Viale delle Terme di Caracalla, 00100 Rome, Italy

Ili putem e-maila:

Copyright@fao.org

FAO i IDF 2004.

Originalna verzija dokumenta na engleskom jeziku Guide to Good Dairy Farming Practice dostupna na: www.fao.org/docrep/006/Y5224E/y5224e00.HTM

Sadržaj

Predgovor	6
Izjava o misiji.....	6
Izrazi zahvalnosti.....	7
Uvod	8
O vodiču.....	9
Vodeći cilj za dobru praksu u mljekarstvu	9
Kako su smjernice prezentirane?	10
Dobre poljoprivredne prakse	11
1. Zdravlje životinja	11
2. Higijena muže	12
3. Hrana i voda za životinje	12
4. Briga o životinjama (dobrobit životinja)	13
5. Okoliš.....	14
Prikaz činjenica	15
1. Zdravlje životinja	15
1.1. Spriječiti unošenje bolesti na farmu	15
1.2. Imati u primjeni efektivan program za upravljanje zdravljem stada.....	17
1.3. Koristite kemikalije i veterinarske lijekove kako su propisani.....	18
1.4. Adekvatno educirati ljude	19
2. Higijena muže	20
2.1. Osigurati da rutine muže ne povrijede krave ili da ne unesu zagađivače u mlijeko.....	21
2.2. Osigurati da se muža odvija u higijenskim uvjetima	22
2.3. Osigurati da se adekvatno postupa sa mlijekom nakon muže	23
3. Hrana i voda za životinje	24
3.1. Osigurati da su stočna hrana i voda adekvatne kvalitete	24
3.2. Kontrolirati uvjete za skladištenje stočne hrane	26
3.3. Osigurati sljedljivost stočne hrane koja se kupuje izvan farme	26
4. Dobrobit životinja (Briga za životinje).....	27
4.1. Osigurati da su životinje slobodne od žeđi, gladi i neuhranjenosti.....	28
4.2. Osigurati da životinje budu bez neudobnosti.....	28
4.3. Osigurati da životinje budu slobodne od bola, povrede i bolesti	29
4.4. Osigurati da su životinje oslobođene straha.....	30
4.5. Osigurati da se životinje mogu uključiti u relativno normalne modele životinjsko ponašanja.....	31
5. Okoliš.....	32
5.1. Imati adekvatna sistem za upravljanje otpadom.....	32
5.2. Osigurati da prakse za proizvodnju mlijeka nemaju negativan uticja na lokalni okoliš	33

Predgovor

Proizvodni sistemi farmera u mljekarskoj industriji u cijelom svijetu moraju biti u stanju da kombiniraju profitabilnost sa odgovornošću koja se odnosi na zaštitu ljudskog zdravlja, zdravlja životinja, te na brigu o životinjama i okoliš.

Da bi se uspješno pristupilo tržištima, svaki segment u mljekarskom lancu snabdijevanja mora preuzeti odgovornost, od farmera koji proizvodi mlijeko do krajnjeg potrošača.

Farmerima u mljekarskoj industriji, kao primarnim proizvođačima u lancu snabdijevanja, mora biti pružena mogućnost da dodaju vrijednost svojim proizvodima tako što će usvojiti metode proizvodnje koje zadovoljavaju zahtjeve prerađivača i kupaca. Da bi se to postiglo, svakom farmeru koji radi u mljekarskoj industriji potreban je jedinstven vodič koji govori kako to postići na praktičnom nivou na farmi. Ovaj vodič bi trebao slijediti više proaktivan nego reaktivan pristup.

Vodič za dobru praksu u proizvodnji mlijeka napisan je u praktičnom formatu kojeg će koristiti farmeri i treba ga posmatrati kao alat koji pruža korist njihovom poslovanju. Kada bude usvojen, vodič će pružati podršku plasmanu mlijeka i mliječnih proizvoda koji su sigurni i sa garantiranom kvalitetom, i također će se usredotočiti na odnos između sigurnosti potrošača i najboljih praksi na nivou farme.

Smjernice u okviru individualnih praksi izvučene su iz postojećih shema širom svijeta, ali njihova namjena nije da budu pravno obavezujuće. Njihov cilj je da pruže autentičan okvir shema za osiguranje (sigurnosti) farmi (farm assurance scheme) koje će se izraditi u cijelom svijetu i koje će pružiti priliku zemljama da izrade sheme koje su specifične u odnosu na njihove socijalne, okolišne, skrbničke i ekonomske potrebe.

Izjava o misiji

Elaborirati vodič namijenjen proizvođačima mlijeka koji je praktičan, orijentiran ka farmi i koji se može implementirati u cijelom svijetu tako što će obuhvatiti različite aspekte koji se odnose na: zdravlje životinja, higijenu mlijeka, ishranu i vodo-snabdijevanje životinja, dobrobiti životinja i okoliš.

Terrig. G. Morgan

Predsjedavajući

IDF/FAO

Radna grupa za dobre prakse u proizvodnji mlijeka

Izrazi zahvalnosti

Poslove na ovom vodiču uradila je IDF/FAO-a Radna grupa za dobru farmersku praksu u proizvodnji mlijeka u periodu između novembra/studenog 2001. do novembra/studenog 2003. Grupu su sačinjavali sljedeći eksperti:

Terrig G. Morgan (GB)- predsjedavajući, Rudolf Schmidt (DE)- zamjenik predsjedavajućeg, Jean-Marc Beche (FR), Rejean Bouchard (CA), Robert D. Byrne (US), Luc de Vreese (BE), Helen Dornom (AU), Rudolphus Engelman (CH), Bengt Everitt (SE), Paul Machira Gichohi (KE), Daniel Gidon (CH), Richard Harbord (GB), Claus Heggum (DK), Phillip Hudson (GB), Laust Jepsen (DK), Francois Leblanc (FR), Yaohua Lu (CN), Alfonso Moncada Jimenez (MX), Kevin O'Farell (IE), Tony Pettit (IE), Pamela Ruegg (US), A.K. Schapp (NL), Deo Kumar Singh (IN), Andrew Speedy (FAO), Anastasios Tsiraras (GR), Gwyneth Verkerk (NZ), Jose Luis Villicana (MX), Elisabeth Vindel (FR), Josef Weber (AT), Iakovos Zarouras (GR).

Posebna zahvalnost mora biti upućena Pameli Ruegg koja je uradila prvobitnu shemu vodećih principa, i Heleni Dornom kojoj je pomogao Rejean Bouchard za objedinjavanje informacija u jedan koherentan dokument. Zahvalnost se također upućuje Pierre Doyle-u iz IDF Kanade zato što se pobrinuo za prijevod dokumenta sa engleskog na francuski jezik i Pedru Valentin-Gamazo-u iz IDF Španjolske zato što se pobrinuo za prijevod na španjolski jezik. Nadalje, izrazi zahvalnosti se upućuju FAO-ovom Odjelu za produkciju i zdravlje životinja zato što se osoblje Odjela pobrinulo za prijevod na kineski i arapski jezik i zato što su objavili ovu publikaciju na svim službenim radnim jezicima FAO-a.

Uvod

Poslovna djelatnost farmera u mljekarskoj industriji je proizvodnja hrane. Oni imaju za cilj da osiguraju da sigurnost i kvaliteta njihovog sirovog mlijeka zadovolji najveća očekivanja prehrambene industrije i potrošača. Prakse na farmi također bi trebale osigurati da je mlijeko proizvedeno od zdravih životinja u prihvatljivim uvjetima za životinje i u ravnoteži sa lokalnim okruženjem.

Sveobuhvatna načela koja se primjenjuju na proizvodnju, preradu i postupanje sa ukupnom količinom mlijeka i svim mliječnim proizvodima su:

- Od proizvodnje sirovih materijala do momenta konzumiranja, svi mliječni proizvodi treba da budu podvrgnuti kombinaciji kontrolnih mjera. Zajedno ove mjere (dobre poljoprivredne prakse – GAP i dobre proizvodne prakse – GMP) treba da zadovolje odgovarajući nivo zaštite javnog zdravstva.
- Dobre higijenske prakse treba da budu primijenjene kroz lanac proizvodnje i prerade tako da mlijeko i mliječni proizvodi budu sigurni za namijenjenu upotrebu.
- Kadgod odgovara, higijenske prakse koje se odnose na mlijeko i mliječne proizvode treba da se primijene tako što će slijediti *Aneks Kodeksa - Preporučeni međunarodni kodeks praksi – opći principi higijene hrane*.
- GAP/GMP zajedno treba da budu efektivni.
- Svi farmeri iz mliječne industrije, dobavljači za farmere iz mliječne industrije, prevoznici mlijeka, proizvođači mliječnih proizvoda i hrane, distributeri i maloprodaja treba da budu dio integriranog sistema za upravljanje sigurnosti hrane i osiguranja kvalitete. Dobre poljoprivredne prakse podupiru plasman sigurnih mliječnih proizvoda baziranih na garantiranoj kvaliteti.

Uloga farmera koji se bave proizvodnjom mlijeka je da osiguraju da se dobre poljoprivredne, higijenske i prakse za uzgoj životinja primjenjuju na nivou farme. Fokus bi trebao biti na sprečavanju problema (uključujući bolesti životinja) umjesto na rješavanju problema nakon što se dogodi.

Dobre prakse u proizvodnji mlijeka treba da doprinesu garanciji da su mlijeko i mliječni proizvodi sigurni i primjereni za svoju namijenjenu upotrebu.

Napomena: Tvar koja zagađuje (zagađivač - kontaminant) kao što se spominje u ovom vodiču označava «bilo koji biološki ili kemijski agens, stranu tvar, ili drugu supstancu, koja nije namjerno dodana u hranu, koja može ugroziti sigurnost hrane ili njenu podesnost».

O vodiču

Mnoge kompanije/kooperative u mljekarskoj industriji i zemlje uvode programe za osiguranje kvalitete na farmi koji imaju za cilj da svojim potrošačima garantiraju sigurnost svojih mliječnih proizvoda. Ovaj Vodič nastoji da pruži generički okvir za individualne programe osiguranja kvalitete na farmi, fokusirajući se kako na sigurnost potrošača tako i na imidž mljekarskog sektora.

Cilj ovog dokumenta je da pruži vodič koji je orijentiran ka farmerima koji će ih usmjeravati ka praksama koje su ostvarive u cijelom svijetu i koje obuhvataju ona područja koja su od ključnog značaja za upravljanje. Pristup koji se primjenjuje u ovom Vodiču je da:

- Naglasi relevantna područja na mljekarskim farmama kojima treba upravljati;
- Identificira ciljeve u pogledu tretiranja svakog od ovih područja;
- Identificira dobre poljoprivredne prakse (GAP); i
- Predloži kontrolne mjere koje se mogu implementirati da bi se postigli ciljevi.

Fokus je više na željenim rezultatima nego na specifičnim, perspektivnim akcijama/procesima. Ovaj Vodič nema nikakav pravni status i ne zamjenjuje nacionalne (domaće) propise.

Vodeći cilj za dobru praksu u mljekarstvu

Vodeći cilj za dobru praksu u mljekarstvu je da bi mlijeko trebalo biti proizvedeno na farmi od zdravih životinja u okviru opće prihvatljivih uvjeta. Da bi se ovo ostvarilo, proizvođači treba da primjene GAP u sljedećim oblastima:

- Zdravlje životinja;
- Higijena muže;
- Hrana i voda za životinje;
- Briga o životinjama (dobrobit životinja); i
- Okoliš.

Za neka od ovih područja postoje kontrolne tačke koje treba pratiti da bi se postigli definirani ciljevi. Vodič sadrži smjernice koje su specifične za ovih pet područja koja su navedena u gornjem tekstu, ali nije namjera da predstavlja zamjenu za nacionalnu (domaću) legislativu.

GAP također znači da farmeri u mljekarskoj industriji treba da osiguraju da se vode odgovarajuće evidencije, posebno one koje omogućavaju adekvatnu sljedljivost:

- Korištenja poljoprivrednih i veterinarskih kemikalija;
- Nabavke i korištenja hrane za životinje; i
- Jedinstvene identifikacije individualnih životinja.

Također bi trebalo voditi evidenciju o:

- temperaturama skladištenja mlijeka (kad bude dostupno)
- veterinarskim i medicinskim tretmanima individualnih životinja.

Vlasnik mljekarske farme trebao bi također da se pobrine da osobe koje obavljaju i nadgledaju mljekarske aktivnosti i koje upravljaju mljekarskim gazdinstvima imaju vještine za:

- stočarstvo;
- higijensku mužu životinja;
- davanje veterinarskih lijekova;

- aktivnosti koje se poduzimaju na farmi u pogledu sigurnosti i higijene hrane; i
- zdravstvene i sigurnosne prakse koje se odnose na operatere na mljekarskim farmama.

Također su potrebne odgovarajuće mjere da bi se održale ove vještine putem stalne obuke.

Kako su smjernice prezentirane?

Smjernice su prezentirane u dva oblika:

- Dobre poljoprivredne prakse (GAP) i predložene mjere prezentirane su u tabelarnoj formi za svako ključno područje: zdravlje životinja, higijena muže, hrana i voda za životinje, briga o životinjama (dobrobit životinja), te okoliš.
- Pojedinačni činjenični segmenti (Fact sheets) koji pružaju više podataka za svako područje koji korespondiraju GAP-u.

Prilikom izrade individualnih smjernica za dobre farmerske prakse za proizvodnju mlijeka, koje se odnose na konkretnu kompaniju ili zemlju (ili programe za osiguranje kvalitete na farmi) referenca bi se trebala napraviti za:

- Codex Alimentarius (lat. zakon o hrani): Higijena hrane i osnovni tekstovi.
- Kodeks: preporučeni međunarodni kodeks prakse – opća načela higijene hrane.
- Kodeks: Nacrt kodeksa higijenskih praksi za mlijeko i mliječne proizvode.
- Kodeks: Kodeks prakse o dobroj stočnoj hrani.
- FAO: Sistemi za kvalitetu i sigurnost hrane- priručnik za obuku o higijeni hrane i sistem za analizu rizika i kritičnih kontrolnih tački (HACCP).
- IDF GMP Kodeks za mužu pomoću automatskih sistema za mužu (ako je relevantno)
- OIE Kodeks o zdravlju životinja.

Prilikom izrade ovih Smjernica, data je referenca za jedan broj programa za osiguranje kvalitete na farmi koji se trenutno implementiraju u određenom broju zemalja.

Dobre poljoprivredne prakse

1. Zdravlje životinja

Životinje koje proizvode mlijeko treba da budu zdrave i efektivan program zdravstvene njege treba da bude u primjeni.

Dobre poljoprivredne prakse (GAP)	Primjeri predloženih mjera da bi se postigle GAP	Cilj/kontrolna mjera
Spriječiti ulazak bolesti na farmu	<ul style="list-style-type: none"> - Kupovati životinje samo sa poznatim statusom bolesti i kontrolirati njihovo uvođenje na farmu - Osigurati da prevoz stoke na i sa farme ne unese bolest - Imati sigurne granice/ograde - Ako je moguće, ograničiti pristup za ljude i divlje životinje na farmu - Imati program za kontrolu štetočina - Koristiti samo čistu opremu iz poznatog izvora - Koristiti sistem za identifikaciju koji omogućava da sve životinje budu individualno identificirane od rođenja do smrti 	<ul style="list-style-type: none"> - Držati životinje u zdravom stanju - Poštivati nacionalne/regionalne kontrole kretanja životinja i bolesti
Imati u primjeni efektivan program za upravljanje zdravljem stada	<ul style="list-style-type: none"> - Izraditi efektivan program za upravljanje zdravljem stada koji je fokusiran na prevenciju i koji zadovoljava potrebe farmera, te regionalne i nacionalne (domaće) zahtjeve - Redovno kontrolirati životinje zbog znakova bolesti - Bolesne životinje bi trebalo zbrinuti brzo i na odgovarajući način - Držati bolesne životinje izoliranim i odvojiti mlijeko od bolesnih životinja i životinja koje su pod tretmanom - Voditi pismene evidencije o svim tretmanima i identificirati tretirane životinje na odgovarajući način - Upravlјati bolestima životinja koje mogu uticati na javno zdravlje (zoonoze) 	<ul style="list-style-type: none"> - Otkriti bolesti kod životinja u ranoj fazi - Spriječiti širenje bolesti među životinjama - Spriječiti prijenos zoonoza - Osigurati sljedljivost
Koristiti sve kemikalije i veterinarske lijekove kao što je propisano	<ul style="list-style-type: none"> - Koristiti kemikalije u skladu sa uputama, pažljivo izračunati doze i posmatrati odgovarajuće periode zadržavanja - Koristiti veterinarske lijekove samo onako kako su propisali veterinari i posmatrati naznačene periode zadržavanja - Čuvati kemikalije i veterinarske lijekove na sigurnom i odlagati ih na odgovoran način 	<ul style="list-style-type: none"> - Spriječite pojavu ostataka kemikalija u mlijeku
Adekvatno educirati ljude	<ul style="list-style-type: none"> - Imati procedure u primjeni pomoću kojih će se otkriti i postupat sa bolesnim životinjama i veterinarskim kemikalijama - Pobrinuti se da svi ljudi budu dovoljno educirani za izvršavanje svojih zadataka - Izabrati kompetentne izvore za savjete i intervencije 	<ul style="list-style-type: none"> - Slijediti ispravne procedure

2. Higijena muže

Mlijeko bi se trebalo sakupljati i čuvati u higijenskim uvjetima. Oprema koja se koristi za sakupljanje i čuvanje mlijeka treba da bude odgovarajuća i da se održava na adekvatan način.

Dobre poljoprivredne prakse (GAP)	Primjeri predloženih mjera da bi se postigle GAP	Cilj/kontrolna mjera
Osigurati da rutina muže ne ozlijedi krave ili da ne kontaminira mlijeko	<ul style="list-style-type: none"> - Jedinstveno identificirati individualne životinje - Osigurati odgovarajuću pripremu vimena za mužu - Osigurati konzistentne tehnike za mužu - Odvojiti mlijeko od bolesnih i tretiranih životinja - Osigurati da je oprema za mužu ispravno postavljena i da se ispravno održava - Osigurati dovoljno snabdijevanje čistom vodom 	- Koristiti odgovarajuću i dobro održavanu opremu za mužu i čuvanje mlijeka
Osigurati da se muža odvija u higijenskim uvjetima	<ul style="list-style-type: none"> - Osigurati da je smještajni prostor sve vrijeme čist - Osigurati da se prostor za mužu drži u čistom stanju - Osigurati da mužači slijede osnovna higijenska pravila 	- Sakupljati mlijeko u higijenskim uvjetima
Osigurati da se s mlijekom primjereno postupa nakon muže	<ul style="list-style-type: none"> - Osigurati da se mlijeko hladi u naznačeno vrijeme - Osigurati da prostor gdje se mlijeko drži bude čist i uredan - Osigurati da je oprema za pohranjivanje mlijeka adekvatna i da se mlijeko čuva na preciziranoj temperaturi - Osigurati neometan pristup za skupljanje mlijeka na veliko 	- Rashladiti i pohranjivati mlijeko u higijenskim uvjetima

3. Hrana i voda za životinje

Životinje treba hraniti i napajati sa proizvodima odgovarajuće kvalitete i sigurnosti

Dobre poljoprivredne prakse (GAP)	Primjeri predloženih mjera da bi se postigle GAP	Cilj/kontrolna mjera
Osigurati da životinje dobivaju hranu i vodu odgovarajuće kvalitete	<ul style="list-style-type: none"> - Osigurati da se zadovolje prehrambene potrebe životinja - Osigurati da se obezbijedi opskrba kvalitetnom vodom, čija kvaliteta se redovno kontrolira i održava - Koristiti različitu opremu za rukovanje kemikalijama i prehrambenim tvarima - Osigurati da se kemikalije adekvatno koriste na pašnjacima i krmnim usjevima - Koristiti samo odobrene kemikalije za tretman stočne hrane ili komponente stočne hrane i posmatrati periode zadržavanja 	<ul style="list-style-type: none"> - Držati životinje u zdravom stanju sa kvalitetnom hranom - Zaštiti vodu –snabdijevanje i prehrambene materijale za životinje od kemijske kontaminacije - Izbjeći kemijsku kontaminaciju zbog poljoprivrednih praksi
Kontrolirati uvjete pod kojima se čuva stočna hrana	<ul style="list-style-type: none"> - Odvojiti stočnu hranu koja je namijenjena za različite vrste - Osigurati odgovarajuće uvjete čuvanja da bi se izbjegla kontaminacija stočne hrane - Odbaciti pljesnivu stočnu hranu 	<ul style="list-style-type: none"> - Nikakva mikrobiološka ili toksična kontaminacija ili nenamijenjena upotreba zabranjenih sastojaka stočne hrane ili veterinarskih pripravaka - Održavati životinje u zdravom stanju pomoću kvalitetne stočne hrane
Osigurati sljedljivost prehrambenih tvari kupljenih izvan farme	<ul style="list-style-type: none"> - Svi dobavljači stočne hrane treba da imaju u primjeni odobren program za osiguranje kvalitete 	- Program za osiguranje kvalitete dobavljača stočne hrane

- Voditi evidencije o svoj stočnoj hrani ili njenim sastojcima koji su primljeni na farmi (naznačeni računi ili dokumentacija o isporuci prema nalogu)

4. Briga o životinjama (dobrobit životinja)

Životinje treba čuvati u skladu sa sljedećim načelima:

- Oslobođene žeđi, gladi i neuhranjenosti
- Oslobođene neudobnosti
- Oslobođene boli, povrede i bolesti
- Oslobođene straha
- Sloboda da se uključe u relativno normalne modele životinjskog ponašanja

Dobre poljoprivredne prakse (GAP)	Primjeri predloženih mjera da bi se postigle GAP	Cilj/kontrolna mjera
Osigurati da su životinje oslobođene žeđi, gladi i neuhranjenosti	<ul style="list-style-type: none"> – Obezbijediti dovoljno stočne hrane (krme i/ili krmne leguminoze) i vode svaki dan – Uskladiti količinu obroka i /ili dodatno snabdijevanje da bi se osiguralo adekvatno snabdijevanje vodom, stočnom hranom i krmom – Zaštititi životinje od toksičnih biljaka i drugih štetnih supstanci – Obezbijediti vodosnabdijevanje dobre kvalitete koje se redovno kontrolira i održava 	<ul style="list-style-type: none"> – Zdrave, produktivne životinje, – Odgovarajuće snabdijevanje životinja vodom i hranom
Osigurati da su životinje oslobođene neugodnosti	<ul style="list-style-type: none"> – Projektirati i izgraditi građevine koje će biti bez prepreka i opasnosti – Tamo gdje je relevantno, obezbijediti adekvatan prostor i čiste prostore za spavanje – Zaštititi životinje od negativnih vremenskih uvjeta i njihovih posljedica – Obezbijediti odgovarajuću ventilaciju za životinje koje su smještene u zatvorenom – Obezbijediti protu-klizne podove 	<ul style="list-style-type: none"> – Zaštita životinja od ekstremnih klimatskih uvjeta – Obezbijediti sigurno okruženje
Osigurati da su životinje oslobođene bola, povrede i bolesti	<ul style="list-style-type: none"> – Imati efektivan program u primjeni za upravljanje zdravljem stada i redovno pregledati životinje – Zaštita od hromosti – Životinje koje su u laktaciji treba redovno musti – Nemojte koristiti procedure i prakse koje mogu uzrokovati nepotrebne bolove – Slijediti odgovarajuće prakse za teljenje i odvikavanje od vimena – Imati odgovarajuće procedure za plasman teladi – Kada životinje treba da budu ubijene na farmi, izbjeći nepotrebnu bol – Izbjeći loše rutine muže budući da mogu povrijediti stoku 	<ul style="list-style-type: none"> – Opravdane i humane akcije – Dobri sanitarni uvjeti
Osigurati da su životinje oslobođene straha	<ul style="list-style-type: none"> – Obezbijediti kompetentne vještine za uzgoj životinja i odgovarajuću obuku 	<ul style="list-style-type: none"> – Odsustvo loših tretmana – Sigurnost životinja i farmera
Osigurati da se životinje mogu	<ul style="list-style-type: none"> – Imati procedure za upravljanje stadom i uzgoj stoke koje nepotrebno ne ugrožavaju socijalne 	<ul style="list-style-type: none"> – Sloboda kretanja – Zaštiti grupno

uključiti u relativno uobičajene modele životinjskog ponašanja	aktivnosti	ponašanje i druga ponašanja kao što je preferirani položaj spavanja
--	------------	---

5. Okoliš

Proizvodnjom mlijeka treba upravljati u skladu sa lokalnim okolišnim okruženjem farme.

Dobre poljoprivredne prakse (GAP)	Primjeri predloženih mjera da bi se postigle GAP	Cilj/kontrolna mjera
Imati odgovarajući sistem za upravljanje otpadom	<ul style="list-style-type: none"> – Osigurati da se otpad odlaže tako da se minimizira rizik zagađenja okoliša – Upravljati pašnjacima da se izbjegne oticanje otpadnih voda tako što će se gnojivo posipati u skladu sa lokalnim uvjetima 	<ul style="list-style-type: none"> – Ograničiti potencijalni uticaj praksi za proizvodnju mlijeka na okoliš
Osigurati da prakse za proizvodnju mlijeka nemaju negativan efekt na lokalni okoliš	<ul style="list-style-type: none"> – Ograničiti isticanje iz mljekarskih pogona na farmi – Koristiti kemikalije (gnojiva, poljoprivredne i veterinarske kemikalije, pesticide, itd.) na odgovarajući način da bi se izbjegla kontaminacija lokalnog okoliša. – Osigurati da imidž mljekarskih operacija bude odgovarajući za pogon u kojem će se skupljati visoko kvalitetna hrana 	<ul style="list-style-type: none"> – Prezentiranje praksi o pozitivnom imidžu proizvodnje mlijeka
Imati odgovarajući sistem za upravljanje otpadom	<ul style="list-style-type: none"> – Osigurati da se otpad odlaže tako da se minimizira rizik zagađenja okoliša – Upravljati pašnjacima da se izbjegne oticanje otpadnih voda tako što će se gnojivo posipati u skladu sa lokalnim uvjetima 	<ul style="list-style-type: none"> – Ograničiti potencijalni uticaj praksi za proizvodnju mlijeka na okoliš

Prikaz činjenica

1. Zdravlje životinja

Ovaj prikaz činjenica opisuje Dobre poljoprivredne prakse (GAP) koje treba da osiguraju da su životinje koje proizvode mlijeko zdrave i da je u primjeni efektivan program zdravstvene zaštite. GAP mogu biti zamijenjene domaćim, međunarodnim ili tržišnim zahtjevima u mnogim zemljama koje se bave proizvodnjom mlijeka i mliječnih proizvoda.

Predložene GAP za zdravlje životinja prezentirane se u okviru sljedećih naslova:

- 1.1. Spriječiti unošenje bolesti na farmu
- 1.2. Imati u primjeni efektivan program za upravljanje zdravljem/bolestima stada.
- 1.3. Koristiti veterinarske lijekove kako su ih propisali veterinari ili kao što je navedeno na etiketi.
- 1.4. Adekvatno educirati sve ljude.

1.1. Spriječiti unošenje bolesti na farmu

1.1.1. Kupovati životinje samo sa poznatim zdravstvenim statusom i kontrolirati njihovo unošenje na farmu

Najučinkovitiji način da se spriječi kretanje infektivnih bolesti jeste da se stado drži zatvorenim. Ovo znači da ni jedna nova životinja ne ulazi u stado i da se stoka koja je prije bila dio stada ponovo ne priključuje nakon što je napustila stado. Ovo je teško postići u praksi, i stoga je od ključnog značaja striktna kontrola bilo kakvog uvođenja životinja. Povećani rizik bolesti također se može desiti kada životinje zajednički dijele ispašu ili druge popratne sadržaje (prostorije).

Prije nego što se uvede na farmu, sva stoka treba da bude podvrgnuta skriningu radi bolesti, posebno onih koje su uobičajene za njihovo područje porijekla i novu lokaciju. Ovo znači da bi sva stoka trebala imati:

- Sistem identifikacije koji će omogućiti da se prati unazad do njihovog izvora (sistem identifikacije od rođenja do smrti); i
- Određeni oblik deklaracije dobavljača u kojoj je naveden status bolesti stoke i bilo koji odgovarajući tretmani/vakcinacije, itd. koji se primjenjuju ili su se primjenjivali (ovo znači da potencijalni prodavači stoke moraju voditi odgovarajuće stalne evidencije o bolestima i tretmanima).

Tamo gdje je zdravstveni status nepoznat, stoka koja treba da bude uvedena na farmu trebala bi se držati u karantenu odvojena od postojećeg stada tokom odgovarajućeg vremenskog perioda. Voditi evidenciju o kretanju životinja na i sa farme.

1.1.2. *Osigurati da transport stoke na farmu i sa farme ne donese bolest*

Potencijalni kupci žive stoke uvijek bi trebalo da pitaju i da im se kaže da li su životinje boležljive ili imaju određenu bolest. Poželjno je da se ni jedna bolesna ili nemoćna životinja ne bi trebala prevoziti živa. Operativac ili veterinar koji je adekvatno educiran trebao bi usmrtiti životinje na farmi onda kada je to potrebno. Sve mrtve životinje trebale bi biti uklonjene ili pokopane u skladu sa lokalnim propisima.

Odlaganje bolesnih ili mrtvih životinja treba da se uradi na način na koji se rizici širenja bolesti svode na minimum, na primjer, transportna vozila ne bi trebala da kupe mrtvu ili bolesnu stoku sa jedne farme i da odlaze na drugu farmu da pakupe, bez poduzimanja odgovarajućih mjera za smanjenje rizika širenja bolesti.

1.1.3. *Imati sigurne granice/ograde*

Ogradite životinje na odgovarajući način da bi se osiguralo da nema nikakvog rizika od širenja bolesti između farmi i unutar farmi.

1.1.4. *Ako je moguće, ograničite pristup ljudima i divljim životinjama na farmu*

Ljudi (i vozila) koja posjećuju određeni broj farmi mogu širiti bolesti između farmi. Ograničite pristup na bazi potrebe i primjenjujte odgovarajuće procese da bi se širenje bolesti svelo na minimum (na primjer da nema fekalne kontaminacije na trasama ili gumama tankera ili trasama i gumama vozila koje prevozi mlijeko). Koristite zaštitnu odjeću i obuću i vodite adekvatnu evidenciju o svim posjetiteljima. Bolest se može prenijeti sa i na ljude i divlje životinje.

1.1.5. *Imati u primjeni program za kontrolu štetočina*

Osigurajte da se primjenjuju odgovarajuće kontrole štetočina u svim područjima u kojima štetočine mogu donijeti bolest (na primjer prostorije za mužu, skladište stočne hrane, prostori u kojima borave životinje). U štetočine spadaju divlje životinje, glodari, ptice i insekti.

1.1.6. *Koristiti samo čistu opremu iz poznatih izvora*

Osigurajte da je sva oprema čista i da znate historiju odakle oprema dolazi i kako se koristila. Posebno vodite računa kada se radi o zajedničkoj ili posuđenoj opremi.

1.2. **Imati u primjeni efektivan program za upravljanje zdravljem stada**

1.2.1. *Koristiti sistem identifikacije koji omogućava da sve životinje budu identificirane individualno od rođenja do smrt*

Svi ljudi koji dođu u kontakt sa kravama trebalo bi da ih lako identificiraju. Sistem koji se koristi trebao bi biti permanentan i jedinstven koji omogućava da se izvrši identifikacija individualnih životinja od rođenja do smrti. Primjeri sistema identifikacije uključuju ušne markice, tetoviranje, hladno žigosanje i mikročipove.

1.2.2. *Razviti efektivan program za upravljanje zdravljem stada koji će se fokusirati na prevenciju koja zadovoljava potrebe na farmi kao i regionalne i nacionalne (domaće) zahtjeve*

Programi za upravljanje zdravljem stada treba da se sastoje od planova za tretmane koji se odnose na bilo koju bolest koja se trenutno javi, i od preventivnog programa također. Preventivni program treba da pokrije sve aspekte higijenske proizvodnje mlijeka kao i sve prakse za upravljanje mljekarskom farmom.

Tamo gdje su dostupne efektivne vakcine, one se mogu koristiti da bi se povećala otpornost na bolest.

Profilaktički tretmani se mogu zahtijevati kao zaštitna mjera kada ne postoji nikakva održiva alternativna strategija.

Razviti efektivne tretmane za zdravlje stada u konsultaciji sa adekvatno educiranim osobama kao što su veterinari.

1.2.3. *Redovna kontrola životinja zbog znakova bolesti*

Redovno posmatrati sve životinje i koristiti dokazane metode koje pomažu u otkrivanju i utvrđivanju tačne dijagnoze infektivnih bolesti. Neke od korisnih metoda uključuju rektalne termometre, opserviranje kretanje krava i tjelesnog stanja, te ispitivanje prvog vodenastog mlijeka (foremilk). Mnoge bolesti su povezane sa reproduktivnim ciklusom- treba voditi detaljnu evidenciju o rasplodivanju i posmatrati životinje u odgovarajućim stadijima.

Trebalo bi ispitati hromost da bi se utvrdili osnovni uzroci i da bi se životinja mogla tretirati, te da se sljedeći slučajevi mogu spriječiti.

1.2.4. *Bolesne životinje treba zbrinuti brzo i na odgovarajući način*

Tretirajte sve bolesti, povrede i loše zdravstveno stanje pomoću dokazanih metoda nakon tačne dijagnoze. Tretirajte bolesne životinje na odgovarajući način da bi se prevalencija infekcija i izvor patogeneze smanjili na minimalni nivo.

1.2.5. *Držati bolesne životinje u izolaciji i odvojiti mlijeko od bolesnih životinja i životinja koje su pod tretmanom*

Da bi se širenje bolesti svelo na minimum, bolesne životinje izolirajte od ostale stoke u prostorijama. Slijedite odgovarajuće procedure da bi se odvojilo mlijeko od bolesnih životinja i životinja koje se tretiraju (npr. musti ove životinje posljednje u zasebnu bačvu ili kontejner). Obezbijedite zasebne prostorije ukoliko je moguće.

1.2.6. *Voditi pismene evidencije o tretmanima i na odgovarajući način identificirati tretirane životinje*

Važno je da sve vanjske osobe (npr. veterinari, itd.) i bilo koje druge osobe koje su uključene u rad sa kravama muzarama na farmi znaju koji su tretmani pruženi kravama. Primijenite odgovarajući sistem koji odmah identificira tretirane životinje (npr. obojite vime koje se tretira zbog mastitisa).

1.2.7. *Upravlјati bolestima životinja koje utiču na javno zdravlje (zoonoze)*

Držite zoonoze kod životinja na nivou koji ne predstavlja opasnost za zdravlje ljudi, izbjegavajte direktan prijenos pomoću odgovarajućih praksi upravljanja i spriječite kontaminaciju mlijeka.

1.3. **Koristite kemikalije i veterinarske lijekove kako su propisani**

1.3.1. *1.3.1 Koristite kemikalije u skladu sa uputama, pažljivo izračunajte doze i posmatrajte odgovarajuće periode zadržavanja*

Ostaci bilo kojih kemikalija koje su primijenjene imaju mogućnost da nanesu štetu tržištima mlijeka. Trebalo bi da farmeri nadgledaju upotrebu svih kemikalija da bi spriječili:

- Pojavu neprihvatljivih ostataka kemikalija u mlijeku; i
- Negativan uticaj nepodesnih kemikalija na zdravlje životinja i produktivnost.

Budite upoznati sa svim kemikalijama koje mogu imati ostatke u mlijeku. One obuhvaćaju deterđente, dezinfekcijska sredstva, sredstva protiv parazita, antibiotike, herbicide, pesticide i fungicide.

Farmeri bi trebalo da:

- Koriste kemikalije samo u svrhu za koju su odobrene – krave koje su u laktaciji nikad ne bi trebale biti tretirane veterinarskim preparatima koji nisu preporučeni za tretman krava koje daju mlijeko za preradu ili koje se koristi na neki drugi način da bi ga konzumirali ljudi;
- Pročitajte etiketu – trebala bi da sadrži sve informacije o zakonskoj i sigurnoj upotrebi kemikalija;
- Slijedite savjete koji se nalaze na etiketi ili u bilo kojim podacima o kemikaliji ili u procjeni rizika;
- Posmatrajte periode zadržavanja (minimalno vrijeme kada se mlijeko ne bi trebalo prodavati da ga ljudi konzumiraju nakon primjene kemikalija).

1.3.2. *Koristiti samo veterinarske lijekove kako propišu veterinari i posmatrati naznačene periode zadržavanja*

Napomena: Veterinarski lijekovi su kemijski i biološki preparati koji se prodaju za tretiranje životinja, čiji su dokaz potvrđene efikasnosti i sigurnosti ispitala nezavisna tijela da bi bili sigurni da su proizvodi podesni za njihovu namjenu. Ovi lijekovi mogu zahtijevati recept od veterinara kojim se dozvoljava kupovina i kojim se potvrđuje da je njihova upotreba odgovarajuća.

Koristite lijekove za tretiranje životinja nakon savjeta veterinara. Koristite samo službeno odobrene lijekove po preporučenim dozama i tretmanskim režimima u skladu sa etiketom ili sa savjetom veterinara. Upotreba lijekova suprotno preporukama sa etikete označava se kao «neodobrena» (off –lable use) i može zahtijevati dodatno vrijeme zadržavanja mlijeka. U slučaju da je neodobrena upotreba esencijalna za tretiranje posebnih stanja ona se mora desiti samo pod striktnim nadzorom veterinara i u skladu sa nacionalnim (domaćim/regionalnim) propisima.

Svi veterinarski lijekovi i kemikalije koje su namijenjene za tretiranje životinja koje proizvode hranu treba da imaju period zadržavanja istaknut na etiketi. Ukoliko se striktno ne slijede upute sa etikete, naznačeno vrijeme zadržavanja neće biti važeće.

1.3.3. *Pohraniti kemikalije i veterinarske lijekove na sigurno mjesto i odložite ih na odgovoran način*

Spremite kemikalije i veterinarske lijekove na sigurno mjesto da bi bili sigurni da se ne koriste neprimjereno ili da se nenamjerno ne kontaminira mlijeko ili stočna hrana. Trebalo bi ih odlagati na način koji neće uzrokovati kontaminaciju životinja ili okoliša na farmi.

1.4. **Adekvatno educirati ljude**

1.4.1. *Imati u primjeni procedure za otkrivanje i postupanje sa bolesnim životinjama i veterinarskim kemikalijama*

Važno je osigurati konzistentan pristup za bolesno stado, a ljudi treba da budu upoznati sa i da razumiju strategiju o zdravlju životinja na farmi.

Dobra je praksa imati procedure u pismenoj formi o tome kako obavljati zadatke na kontroliran način i na način koji se ponavlja. Trebalo bi obuhvatiti sve zahtjeve za obavljanje zadataka, uključujući detalje procesa, opreme i materijala, uključujući bilo koji relevantni rizik ili problem u pogledu sigurnosti.

1.4.2. *Osigurati da su sve osobe dovoljno obučene da obavljaju svoje zadatke*

Obuka je stalni proces i sve osobe bi trebale proći kroz kontinuiranu obuku/usavršavanje. Ljudi treba da budu kompetentni da razumiju koji razlozi stoje iza aktivnosti. Ovo bi također trebalo pomoći da se nadgledaju procedure i da se pruži povratna informacija za kontinuirano usavršavanje. Identificirati ko je odgovoran za praktične akcije.

1.4.3. Izabrati kompetentne izvore za savjete i intervencije

Izaberite kompetentne/registrirane stručnjake koji će vršiti tretmane, itd. Tražite i djelujte samo u skladu sa savjetima iz izvora i od osoba koje su adekvatno kvalificirane.

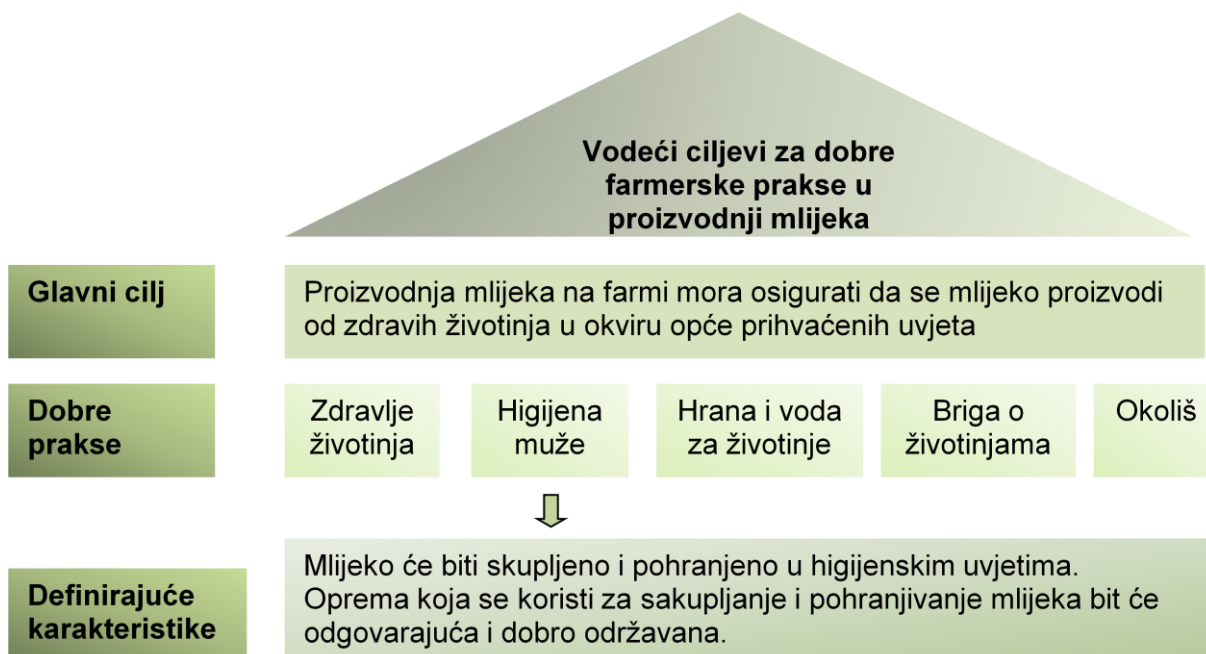
2. Higijena muže

Muža je najvažnija pojedinačna aktivnost na mljekarskoj farmi. Potrošači zahtijevaju visoke standarde kvalitete mlijeka, tako ta upravljanje mužom ima za cilj da smanji na minimum mikrobiološku, kemijsku i fizičku kontaminaciju. Upravljanje mužom obuhvata sve aspekte procesa dobivanja mlijeka od krava na brz i efikasna način, dok se istovremeno osigurava zdravlje krava i kvaliteta mlijeka.

Konzistentnost u svakodnevnoj implementaciji procedura za mužu predstavlja važan dio Dobrih poljoprivrednih praksi (GAP) za mužu.

Ovaj prikaz činjenica opisuje GAP da bi se osiguralo da se mlijeko skuplja i sprema u higijenskim uvjetima, i da se oprema koja se koristi za prikupljanje i spremanje mlijeka dobro održava. Predložene GAP koje se odnose na higijenu muže prezentirane su pod sljedećim naslovima:

- 2.1. Osigurati da rutine muže ne povrijede krave ili ne unesu zagađivače u mlijeko.
- 2.2. Osigurati da se muža obavlja u higijenskim uvjetima.
- 2.3. Osigurati da se s mlijekom postupa na primjeren način poslije muže.

Napomena:

Ove GAP ne obuhvaćaju automatsku mužu za koje je IDF objavio poseban «Kodeks dobrih higijenskih praksi za mužu automatskim sistemima» Bilten IDF-a, br. 386/2004, ISSN 0250-5118.

2.1. Osigurati da rutine muže ne povrijede krave ili da ne unesu zagađivače u mlijeko

2.1.1. Jedinstveno identificirati individualne životinje

Svi ljudi koji dođu u kontakt sa kravama trebalo bi da ih lako identificiraju. Sistemi koji su u upotrebi treba da budu permanentni i jedinstveni tako da omogućavaju identificiranje individualnih životinja od rođenja do smrti.

Individualne krave koje treba da budu identificirane iz posebnih razloga (npr. oteľjene, suhostaj, tretirane krave, ili krave sa abnormalnim mlijekom uslijed bolesti ili tretiranja životinja antibioticima) treba da budu dodatno identificirane.

2.1.2. Osigurati odgovarajuću pripremu vimena za mužu

Musti krave samo koje imaju čiste, suhe sise:

- Oprati i posušiti prljave sise;
- Osušiti vlažne sise i vime prije muže;
- Čista voda mora biti dostupna sve vrijeme tokom kojeg se odvija muža.

Provjerite da li ima ikakvih promjena na vimenu i sisama (npr. klinički mastitis). Prije nego što se krava pomuže, prvo mlijeko treba iscijediti i provjeriti da li sadrži neuobičajene elemente. Ovo može biti zahtjev u nacionalno (domaćoj) legislativi.

2.1.3. 2.1.3 Osigurati konzistentne tehnike muže

Osigurati dobre tehnike muže, pogrešne tehnike mogu uzrokovati veći rizik od mastitisa i povrijediti kravu. Ispravna tehnika je:

- Pripremiti kravu dosta prije muže;
- Izbjegavati nepotreban ulazak zraka u sisnu čašu, ako se primjenjuje;
- Svesti na minimum prekomjernu mužu;
- Nježno ukloniti čaše ako se primjenjuju.

2.1.4. Odvojiti mlijeko od bolesnih ili tretiranih životinja

Krave čije mlijeko ne odgovara da ga ljudi konzumiraju treba da budu pomužene posljednje ili u posebnu bačvu ili pomoću posebnog sistema. Odbacite abnormalno mlijeko na način koji odgovara riziku koji uzrokuje.

2.1.5. Osigurati da se oprema za mužu ispravno instalira i održava

Osigurajte da se oprema za mužu očisti prije svake upotrebe. Ako se koristi mobilna oprema za mužu, to može podrazumijevati čišćenje prije svake upotrebe.

Treba slijediti preporuke proizvođača te lokalne, regionalne ili nacionalne (domaće) preporuke za izradu, instaliranje, učinak i održavanje opreme koja se koristi za mužu. Slijedite instrukcije proizvođača kada koristite sredstva za čišćenje i dezinfekciju na opremi za mužu. Materijali koji se koriste za opremu za mužu i koji dolaze u kontakt sa mlijekom i tekućinama za čišćenje i dezinfekciju trebalo bi da su napravljeni od adekvatno otpornih materijala i ne bi trebali ispuštati mrlje u mlijeko.

Sredstva za čišćenje i dezinfekciju treba birati i koristiti na način koji osigurava da oni ne uzrokuju negativan efekt na mlijeko.

Slijedite instrukcije proizvođača kada koristite kemikalije, pesticide ili sredstva za čišćenje u mljekarskim pogonima ili u staji za mužu. Odložite kemikalije, osim onih koje koristite za redovnu upotrebu, u prostore koji se mogu zaključati i koji su na određenoj udaljenosti od mljekarskih pogona. U slučaju da su potrebni, upotreba svih metoda i proizvoda protiv štetočina, ptica i insekata treba da bude odobrena.

2.1.6. Osigurati dovoljno snabdijevanje čistom vodom

Dovoljno snabdijevanje čistom vodom treba da je dostupno za aktivnosti koje se odnose na mužu i za čišćenje opreme koja dolazi u kontakt sa mlijekom.

2.2. Osigurati da se muža odvija u higijenskim uvjetima

2.2.1. Osigurati da je okruženje smještaja uvijek čisto

Treba stalno održavati visoke standarde čistoće u smještajnim prostorima. Smještajni prostor treba da je:

- Oblikovan tako da omogućava odvodnju i ventilaciju, i da bi se izbjegla povreda životinja;
- Odgovarajuće veličine i da je oblikovan tako da je podudaran veličini životinje.

Sve boksove i posteljice treba držati čistim i suhim, sa adekvatnim prostirkama. Redovno čistite ili stružite prolaze da biste otklonili stajsko gnojivo.

2.2.2. Osigurati da se prostor za mužu održava u čistom stanju

Prostor za mužu treba da je napravljen na način koji omogućava da se održava u čistom i urednom stanju. Trebalo bi:

- Da se može lako čistiti;
- Da ima snabdijevanje čistom vodom;
- Da ima pogone (prostorije) za tretiranje otpada;
- Da ima regulaciju dovoljne temperature i svjetla.

Izgradite područja za sakupljanje koji će omogućiti da se održava visoki standard čistoće.

2.2.3. Osigurati da muzari slijede osnovna higijenska pravila

Muzar treba da:

- Nositi odgovarajuću i čistu radnu odjeću;
- Održava šake i ruke čistim posebno tokom muže;
- Prekrije posjekotine ili rane;
- Da nema nikakvu infektivnu bolest.

2.3. Osigurati da se adekvatno postupa sa mlijekom nakon muže

2.3.1. Osigurati da se mlijeko hladi u naznačeno vrijeme

Ohladite mlijeko što je prije moguće do potrebne temperature za skladištenje i u okviru naznačenog vremena. Vrijem hlađenja i temperatura skladištenja treba da budu podudarni limitima koji su navedeni u nacionalnoj (državnoj) legislativi.

2.3.2. Osigurati da prostor za skladištenje mlijeka bude čist i uredan

Mlijeko bi trebalo biti pohranjeno na drugom mjestu od mjesta muže. Prostor za skladištenje mlijeka treba da:

- Bude čist i bez akumuliranog smeća, bez bilo kojih proizvoda ili kemijskih supstanci koje nisu u stalnoj upotrebi, te bez bilo kakve stočne hrane;
- Ima mogućnost ručnog pranja i sušenja;
- Se može lako očistiti i da ima sistem za kontrolu štetočina.

2.3.3. Osigurati i da je oprema za pohranjivanje mlijeka adekvatna da se mlijeko drži na naznačenoj temperaturi

Osigurajte da se oprema za pohranjivanje mlijeka očisti prije svake upotrebe, poželjno je odmah nakon sakupljanja mlijeka.

Oprema za pohranjivanje mlijeka treba da ima sposobnost čuvanja mlijeka na potrebnoj temperaturi sve do trenutka sakupljanja, i da je izrađena od materijala koji ne zamućuju mlijeko.

Rezervoari za mlijeko treba da budu izgrađeni prema priznatim standardima a rashladni sistemi za mlijeko treba da imaju redovan program održavanja i servisiranja da bi se spriječili kvarovi. Rezervoari treba da imaju termometre za kontrolu temperature mlijeka i treba voditi odgovarajuće evidencije o temperaturi skladištenja. Pobrinite se da sva oprema radi ispravno.

2.3.4. Osigurati neometan pristup za prikupljanje mlijeka

Obezbijedite neometan pristup području za pohranjivanje mlijeka da bi se omogućilo sigurno sakupljanje mlijeka. Pristup područjima za prikupljanje mlijeka treba da je odvojen od staza koje koriste životinje.

3. Hrana i voda za životinje

Zdravlje i produktivnost životinje, zajedno sa kvalitetom i sigurnošću njenog mlijeka, ovise o kvaliteti i postupanju sa stočnom hranom i vodom. Negativan efekt na kvalitetu mlijeka može imati kvaliteta vode koja se koristi za čišćenje opreme za mužu i prostorija gdje se drži mlijeko. Ako je voda kontaminirana, zagađivači mogu uzrokovati narušavanje sigurnosti i kvalitete mlijeka.

Ovaj prikaz činjenica opisuje Dobre poljoprivredne prakse (GAP) za upravljanje sigurnosti snabdijevanja krava muzara hranom i vodom. Predložene prakse GAP-a su prezentirane pod sljedećim naslovima:

- 3.1. Osigurati da su stočna hrana i voda adekvatne kvalitete;
- 3.2. Kontrolirati uvjete skladištenja stočne hrane;
- 3.3. Osigurati sljedljivost stočne hrane koja je kupljena izvan farme.

3.1. Osigurati da su stočna hrana i voda adekvatne kvalitete

3.1.1. Osigurati da su zadovoljene nutritivne potrebe životinja

Životinje bi trebale primati dovoljne količine hrane i vode na dnevnoj osnovi u skladu sa njihovim fiziološkim potrebama. Kvaliteta i kvantiteta stočne hrane, uključujući i odgovarajuća vlakna treba da odražavaju starosnu dob životinje, tjelesnu težinu, fazu laktacije, proizvodni nivo, rast, trudnoću, aktivnost i podneblje.

3.1.2. Osigurati vodo-snabdijevanje dobre kvalitete, koje se redovno kontrolira i održava

Ogradite vodo-snabdijevanje za životinje da biste ga zaštitili od nenamjerne kontaminacije. Vodo –snabdijevanje treba da je čisto i da ne sadrži izmet.

Mnogi zagađivači mogu dospjeti u vodo-snabdijevanje i ugroziti zdravlje i sigurnost ljudi, stoke i opreme za mužu koja se ispire kontaminiranom vodom. Najčešći zagađivači obuhvaćaju patogene mikroorganizme (npr. *Escherichia coli* bakterija) kao i toksične kemikalije kao što su pesticidi, petrolej, rastvarači i nitrati.

Ukoliko postoje bilo kakve sumnje u pogledu adekvatnosti vode koja se koristi kao voda za stoku, trebete kontaktirati relevantne dužnosnike i dati svoju vodu na testiranje.

3.1.3. Koristiti različitu opremu za rukovanje kemikalijama i stočnom hranom

Nemojte koristiti opremu ili uređaje koji su namijenjeni za mljekarsku upotrebu da biste miješali poljoprivredne kemikalije i/ili veterinarske kemikalije – ostaci mogu ostati na opremi ili omogućiti unakrsnu kontaminaciju kroz prolijevanje, disperziju zraka, povratni efekt sifona (bacc –siphoning effect), itd.

3.1.4. Osigurati da se kemikalije koriste na odgovarajući način na pašnjacima i krmnim usjevima

Vodite striktno evidencije o zemljištu u pogledu primjene svih kemikalija na usjevima i pašnjacima, i pobrinite se da se periodi zadržavanja pomno nadgledaju. Uvijek slijedite savjet na etiketi u pogledu primjene količina i perioda zadržavanja. Obratite pažnju i pratite intervale «dani prije paše» prije nego što se dozvoli životinjama da pristupe tretiranom polju za ispašu. Slijedite «intervale prije žetve» ili «dani do žetve» za polja krme.

Kontrolirajte pašnjake radi znakova o nanosima pesticida. Potražite simptome povrede uslijed nanošenja herbicida na krmno biljke. Ako su simptomi prisutni, obavite dalja ispitivanja prije nego što dozvolite životinjama da pasu.

Imajte na umu potencijalne raspršujuće nanose kada primjenjujete poljoprivredne kemikalije na pašnjake/usjeve. Ovo se također odnosi na susjedne farme. Poduzmite adekvatne mjere opreza kada dozvoljavate stoci da pije vodu nakon prskanja.

Ispitajte prošlu i sadašnju upotrebu kemikalija na vašoj farmi i susjednim imanjima jer raspršni nanos može biti potencijalni izvor ostataka. Kada kupujete pašnjak/zemljište, uvijek tražite da dobijete informaciju o prethodnoj historiji upotrebe poljoprivrednih kemikalija na imanju i/ili o testiranju tla/biljaka, ako je potrebno.

3.1.5. Koristite samo odobrene kemikalije za tretman stočne hrane ili komponente stočne hrane i posmatrajte periode zadržavanja

Samo odobrene kemikalije za upotrebu u mljekarskim aktivnostima treba da se koriste i njima treba rukovati na način da bi se izbjeglo njihovo slučajno unošenje u stočnu hranu i vodu, i kao rezultat toga, u mlijeko.

Koristite kemikalije u skladu sa preporukama proizvođača. Provjerite etiketu svih kemikalija koje će se koristiti naokolo, na ili u stočnoj hrani ili na pašnjacima radi kompatibilnosti sa životinjama koje proizvode hranu, zahtjevima povlačenja za mlijeko, i odgovarajućim stopama primjene i koncentracije proizvoda.

Periodi zadržavanja također se mogu primijeniti na pašnjake, krmne usjeve i uskladišteno žito ako su tretirani poljoprivrednim kemikalijama. U tom slučaju, period zadržavanja je minimalni period vremena koji mora proći između tretmana pašnjaka, usjeva ili žita i trenutka kada se može pasti ili ubrati da bi se nahranila stoka, šta god da je primjenjivo. Različiti periodi zadržavanja mogu se primijeniti ako je usjev namijenjen da ga konzumiraju ljudi.

3.2. Kontrolirati uvjete za skladištenje stočne hrane

3.2.1. Odvojiti stočnu hranu koja je namijenjena za različite vrste

Ni jedan životinjski materijal ne bi se trebao uključiti u prehrambene porcije za krave muzare. Treba poštovati nacionalne (domaće) propise.

3.2.2. Osigurati odgovarajuće uvjete da bi se izbjegla kontaminacija stočne hrane

Osigurajte da životinje ne mogu doći u kontakt sa zagađivačima u područjima gdje se skladište i miješaju ovi proizvodi. Ove prostore treba dobro ventilirati tako da se mogu ispariti toksični dimovi. Pobrinite se da je stočna hrana zaštićena od zagađivača. Adekvatno pohranite i rukujte pesticidima, tretiranim sjemenom, medicinski tretiranom stočnom hranom i gnojivom. Odložite herbicide odvojeno od drugih poljoprivrednih kemikalija, gnojiva i sjemena.

3.2.3. Obezbijedite odgovarajući program za kontrolu štetočina za uskladištenu stočnu hranu.

Sijeno i suha stočna hrana treba da budu zaštićeni od vlaženog okruženja. Silažu i druge fermentirane usjeve treba držati u hermetički zapečaćenim uvjetima.

3.2.4. Odbaciti pljesnivu hranu

Izbjegavajte davanje bilo koje pljesnive stočne hrane kravama muzarama (vodite posebno računa kada se radi o pivskom tropu, silaži, sjenu, pulpi šećerne trske i žitu) jer oni mogu sadržavati otrovne fungalne toksine koji se mogu prenijeti na mlijeko.

3.3. Osigurati sljedljivost stočne hrane koja se kupuje izvan farme

3.3.1. Svi dobavljači hrane za životinje treba da primjenjuju odobren program za osiguranje kvalitete

Ako kupujete stočnu hranu, pobrinite se da dobavljač stočne hrane primjenjuje program za osiguranje kvalitete, da može nadzirati odgovarajuće ostatke i bolesti i da može pratiti korištene sastojke unatrag sve do njihovog izvora. Tražite relevantnu deklaraciju prodavača.

3.3.2. Voditi evidencije o svojoj stočnoj hrani ili sastojcima stočne hrane koji se primaju na farmi (naznačeni računi ili obavijest o isporuci prema nalogu)

Primjenjujte odgovarajući sistem za evidentiranje i praćenje sve stočne hrane ili sastojaka stočne hrane koji se primaju na vašoj farmi. Potrudite se da možete identificirati i pratiti sve tretmane koji su primijenjeni na stočnoj hrani na farmi (uključujući tretmane usjeva i žita).

4. Dobrobit životinja (Briga za životinje)

U suštini, briga o životinjama podrazumijeva primjenjivanje osjetljivih i senzitivnih stočarskih praksi na stoci koja se nalazi na farmi. Briga o životinjama uglavnom se odnosi na dobro stanje životinja.

Generalno, potrošači vide visoke standarde skrbi životinja kao indikator da je hrana sigurna, zdrava i visoko kvalitetna. Standardi za brigu o životinjama su inkorporirani u većinu shema na farmi koje se odnose na kvalitetu hrane i sigurnost hrane.

Kodeksi za brigu o životinjama obično navode pet osnovnih sloboda koje treba da podupru najbolje prakse na farmi u odnosu na brigu o životinjama. Ovih pet sloboda pruža sveobuhvatan koncept brige o životinjama:

Ovaj prikaz činjenica opisuje Dobre poljoprivredne prakse (GAP) za brigu o životinjama. One su prezentirane da pokažu pet osnovnih sloboda:

- 4.1. Osigurati da su životinje oslobođene žeđi, gladi i neuhranjenosti;
- 4.2. Osigurati da su životinje oslobođene neugodnosti;
- 4.3. Osigurati da su životinje oslobođene boli, povrede i bolesti;
- 4.4. Osigurati da su životinje oslobođene straha;
- 4.5. Osigurati da se životinje mogu angažirati u relativno normalne modele životinjskog ponašanje.

4.1. Osigurati da su životinje slobodne od žeđi, gladi i neuhranjenosti

4.1.1. Osigurati dovoljno hrane (krme i / ili hrana za životinje) i vode svaki dan

Kad se daje hrana životinjama, treba im dati dovoljno hrane na osnovu njihovih fizioloških potreba (u skladu sa njihovom starosnom dobi, tjelesnom težinom, fazom laktacije, produktivnim nivoom, rastom, trudnoćom, aktivnostima i podnebljem). Kvaliteta stočne hrane treba da se uzme u razmatranje. Ako se životinje nalaze na pašnjaku slabe kvalitete, može se zahtijevati dodatno krmno bilje da bi se zadovoljile potrebe životinja.

Razmotrite kvalitetu hranjivog sadržaja u svježem ili suhom krmnom bilju koja treba da je u skladu sa potrebama životinja. Životinje bi trebale primati izbalansiranu ishranu (uključujući dovoljno vlakana).

Životinje bi trebale imati pristup čistoj vodi.

4.1.2. Uskladiti količinu (davanja) obroka i/ili dodatnog hranjenja da bi se osiguralo adekvatno snabdijevanje vodom, hranom i krmnim biljem

Treba dobro razmotriti broj životinja, fiziološke potrebe i hranjivu kvalitetu stočne hrane kad se određuju porcije, a sve životinje treba da svakodnevno imaju pristup dovoljnim količinama vode.

4.1.3. Zaštititi životinje od toksičnih biljaka i drugih štetnih supstanci

Zaštite životinje od pristupa toksičnim biljkama. Nemojte davati životinjama pljesnivu hranu.

Pohranite kemikalije na sigurno mjesto da biste izbjegli kontaminaciju pašnjaka, i nadgledajte odgovarajuće periode zadržavanja za tretmane pašnjaka i krmnog bilja.

4.1.4. Obezbijediti vodo-snabdijevanje dobre kvalitete koja se redovno kontrolira i održava

Stoka bi trebala imati slobodan pristup čistom i svježem vodo-snabdijevanju. Redovno čistite mjesta odakle se uzima voda (jarak) i kontrolirajte ih da biste bili sigurni da su u potpunosti funkcionalna. Vodno-snabdijevanje treba biti adekvatno da bi se zadovoljile najveće potrebe životinja, to jest mjesta odakle se uzima voda treba da se pune dovoljno brzo da bi se izbjegla situacija da bilo koja životinja u grupi ostane žedna. Treba poduzeti sve razumne mjere da bi se sveli na minimum rizici zamrzavanja vodo-snabdijevanja ili prekomjernog zagrijavanja, kao što odgovara.

Oticanje otpadnih voda i kemijskih tretmana na pašnjacima i krmnim usjevima ne bi trebali da dolazi u kontakt sa vodom za snabdijevanje stoke.

4.2. Osigurati da životinje budu bez neudobnosti

4.2.1. Projektirati i izgraditi građevine koje će biti bez prepreka i opasnosti

U razmatranje treba uzeti slobodan tok životinja prilikom projektiranja i gradnje smještaja za životinje i/ili prostorija za mužu. Izbjegavati mrtve krajeve, strme ili klizave prolaze.

4.2.2. Tamo gdje je relevantno obezbijediti adekvatne prostorne mogućnosti i čiste prostirke

Izbjegavajte nagomilavanje životinja, čak i tokom kratkih vremenskih perioda. Životinje treba da imaju čiste prostirke, bilo da se radi o slamnatim (ili ekvivalentnim) posteljicama ili čistim pašnjacima.

4.2.3. Zaštitite životinje od negativnih vremenskih uvjeta i njihovih posljedica

Što je moguće praktičnije, zaštitite životinje od negativnih vremenskih uvjeta i njihovih posljedica. To obuhvaća faktore stresa kao što su ekstremno vrijeme, nestašica krmnog bilja, promjene koje ne odgovaraju godišnjem dobu, i ostalo što uzrokuje stres hladnoće ili vrućine. Uzmite u razmatranje zasjenjene prostore ili alternativna sredstva hlađenja (npr. raspršivači ili sprej), skloništa (npr. vjetrobrani) i dodatno krmno bilje. Imajte planove za zaštitu od prirodnih katastrofa, npr. požara, suše, snijega, poplave; uključite obezbjeđivanje visokih nasipa u slučaju poplave, obezbijedite adekvatnu protupožarnu zaštitu i opskrbu u slučaju evakuacije.

4.2.4. Obezbijedite adekvatnu ventilaciju za životinje koje su smještene u zatvorenom prostoru

Sve životinje koje su u zatvorenom prostoru treba da imaju adekvatnu ventilaciju koja omogućava dovoljnu količinu svježeg zraka da bi se uklonila vlažnost; koja omogućava širenje toplote i sprječava nakupljanje plinova kao što su ugljen dioksid, amonijak i plinovi tekućeg blata.

4.2.5. Obezbijediti protu-klizne podove

Podovi treba da budu izgrađeni na način koji će svesti na minimum klizanje i povrede uslijed grubih neravnih površina. Neodgovarajući podovi mogu spriječiti penjanje ili uzrokovati povrede tokom parenja.

4.3. Osigurati da životinje budu slobodne od bola, povrede i bolesti

4.3.1. Imati u primjeni program za upravljanje zdravljem stada i redovno pregledati životinje

Životinje treba redovno kontrolirati da bi se otkrila povreda i/ili bolest. Za više detalja pogledajte prikaz činjenica koji govori o zdravlju životinja.

4.3.2. Zaštita protiv hromosti

Staze, dvorišta, staje za mužu i smještaj treba da budu izgrađeni na način koji svodi na minimum pojavu hromosti. Krave treba hraniti da bi se minimizirala tromost. Hromost treba ispitati da bi se odredili osnovni uzroci i da bi se adekvatno tretirali.

4.3.3. *Životinje koje su u laktaciji treba redovno musti*

Ustanovite redovnu rutinu muže koja uviđa stadij laktacije i ne stvara prekomjerni stres za životinje.

4.3.4. *Nemojte koristiti procedure i procese koje uzrokuju nepotrebnu bol*

Osobe koje obavljaju veterinarske aktivnosti trebale bi biti u stanju da demonstriraju kompetenciju, posebno za postupke koji bi mogli uzrokovati patnju, npr. spaljivanje/uklanjanje rogova, kastracija, itd. Poštujte nacionalnu (domaću) regulativu u vezi sa ovim i drugim praksama (kao što su žigosanje, podrezivanje repa, amputacija, itd.). Dobra higijena je od esencijalnog značaja za hirurške procedure. Ako odgovara, razmotrite druge prakse koje se odnose na stočarstvo.

4.3.5. *Slijediti dobre prakse o teljenju i odvikavanju od vimena*

Izradite adekvatan plan za teljenje koji razmatra pitanja kao što je izbor bika (za lako teljenje); bezbjedni prostori za teljenje; i redovna kontrola životinja da bi se osigurala trenutačna, iskusna pomoć ako je potrebno.

Telad bi trebala imati pristup kolostrumu brzo nakon rođenja.

4.3.6. *Imati odgovarajuće procedure za plasman teladi*

Novorođena telad ne bi trebala biti nuđena za prodaju sve dok dovoljno ne ojačaju (npr. adekvatna tjelesna težina i suh pupak). Također treba slijediti odgovarajuće uvjete transporta. Slijedite nacionalne propise, ako se primjenjuju.

4.3.7. *Kad životinje moraju biti ubijene na farmi, izbjegavati nepotrebnu bol*

Kada je neophodno ubiti slabe ili bolesne životinje, ili one koje su u bolovima, to bi trebalo uraditi na način da se izbjegne nepotrebna bol.

4.3.8. *Izbjegavati loše prakse muže jer mogu povrijediti stoku*

Loše prakse za mužu mogu uticati na dobrobit i produkciju. Opremu za mužu treba dobro održavati i redovno servisirati.

4.4. **Osigurati da su životinje oslobođene straha**

4.4.1. *Obezbijediti kompetentne vještine za uzgoj životinja i odgovarajuću obuku*

Dobar uzgoj životinja predstavlja ključni faktor u brizi o životinjama. Bez kompetentne, ustrajne brige o životinjama njihova dobrobit bi bila ugrožena.

Kompetentan operater bi trebao da bude u stanju da:

- Prepozna da li je ili nije životinja dobrog zdravlja;
- Razumije značenje promjene u ponašanju životinja;
- Zna kad je potreban veterinarski tretman;
- Implementira planirani program za upravljanje zdravljem stada (npr. preventivni tretmani ili programi vakcinacije ako je potrebno);

- Implementira odgovarajuće programe za ishranu životinja i upravljanje travnjacima;
- Prepoznaje da li je opće okruženje (unutarnje ili vanjsko) adekvatno za promociju dobrog zdravlja i dobrobiti;
- Ima adekvatne vještine upravljanja do nivoa i tehničkih zahtjeva sistema za produkciju; i
- Postupa sa životinjama sa suosjećanjem i na adekvatan način, da predvidi potencijalne probleme i da poduzme neophodne preventivne mjere.

Operateri treba da budu upoznati sa i da poštuju relevantne nacionalne (domaće) regulative i glavne sektorske standarde/sheme koje se odnose na osiguranje kvalitete/sigurnosti proizvoda, itd. Operateri treba da se pobrinu da se vode evidencije da bi se predočilo poštivanje propisa ili shema za osiguranje. Osobe koje su već uključene u upravljanje/uzgoj životinja treba da se stalno informiraju o najnovijim tehnološkim dostignućima koja mogu spriječiti ili korigirati problem koji se odnosi na dobrobit.

4.5. Osigurati da se životinje mogu uključiti u relativno normalne modele životinjsko ponašanja

4.5.1. Imati procedure za upravljanje stadom i uzgoj životinja koje nužno ne ugrožavaju socijalnu aktivnost

Stoka živi u krdima. Koristite procedure za upravljanje stadom i za uzgoj životinja koje nužno ne ugrožavaju socijalnu aktivnost, na primjer, poze spavanja ili parenja. Ovo također znači da treba obezbijediti dovoljno prostora.

Tokom svakodnevne kontrole (kontrola) životinja, provjeriti bilo koje neuobičajeno ponašanje.

Osigurajte da svaka životinja ima adekvatan prostor da se adekvatno hrani i da zaista jede. Ako životinja ne jede to može biti rani znak bolesti.

Bikovima treba upravljati i sa njima postupati na način koji promovira dobar temperament.

5. Okoliš

Potrošačima je sve više stalo da se proizvodnja hrane odvija u skladu sa okolišem. Da bi se ovo postiglo važno je da farmeri proizvode mlijeko na način koji svodi na minimum mogućnost bilo koje štete za okoliš. Najveći potencijalni izvor štete za okoliš dolazi iz zagađenja kojeg uzrokuju gnojiva, tekuće blato, tekućine silaže, itd.

Predložene Dobre poljoprivredne prakse za okoliš prezentirane su u okviru sljedećih naslova:

- 5.1. Imati adekvatan sistem za upravljanje otpadom;
- 5.2. Osigurati da prakse za proizvodnju mlijeka nemaju negativan učinak na lokalni okoliš

5.1. Imati adekvatna sistem za upravljanje otpadom

5.1.1. Osigurati da se otpad odlaže na način koji minimizira rizik zagađenja okoliša

Područja za odlaganje otpada kao na primjer gomile gnojiva i odlagališta tekućeg blata treba da budu adekvatno locirana. Redovno kontrolirajte stalna odlagališta tekućeg blata i gomile gnojiva radi znakova curenja i prijetećih strukturalnih slabosti da bi se minimizirao rizik isticanja koji zagađuje okoliš. Osigurajte da se druge vrste otpada kao što je plastična ambalaža silaže odlaže na primjeren način koji sprječava zagađenje okoliša.

5.1.2. *Upravljanje pašnjacima da bi se izbjeglo isticanje otpadnih voda tako što će se posipati gnojivo u skladu sa lokalnim uvjetima*

Razmotrite vremenske uvjete i vrste tla prije posipanja gnojiva. Koristite odgovarajuće mjere, na primjer šire tampon zone, da biste spriječili da gnojivo dospije do vodnih tokova.

Razmotrite usvajanje plana za upravljanje gnojivom koji identificira područja gdje postoji visoki rizik zagađenja na farmi. Ako posipate gnojivo po zemljištu, slijedite propisane količine za primjenu.

Sve organsko gnojivo – uključujući tekuće blato- treba da bude inkorporirano u tlo što je prije moguće, uzimajući u obzir uvjete tla i dominantne vremenske uvjete. Stajsko i vještačko gnojivo ne treba stavljati na natopljeno, strmo ili smrznuto zemljište gdje postoji rizik od isticanja.

Jednostavan plan za upravljanje otpadom pomoći će u pogledu toga kada, gdje i koliko posuti gnojiva, tekućeg blata i drugog organskog otpada sa ciljem da se svede na minimum rizik koji uzrokuje zagađenja.

Planovi za upravljanje otpadom treba da vode računa o:

- Izbjegavanju mogućeg zagađenja vodnih tokova, jezera, rezervoara, bunara, bušotina, podzemnih voda (plitko tlo, napukla stijena);
- Izbjegavanju potencijalnog zagađenja staništa (šumsko zemljište, zaštićena ili priznata područja flore i faune);
- Da osiguraju da se održavaju adekvatne tampon zone (područja gdje nema posipanja) u blizini ranjivih ili osjetljivih područja (izvori vode, staništa);
- Vremenu i nivou primjene na padinskom zemljištu; teško ili nepropusno tlo predstavlja područje koje je podložno poplavama;
- Optimalnim nivoima primjene na područjima koja imaju status veoma plodnog zemljišta (npr. zemljište bogato fosforom);
- Trenutnim ili prijetućim vremenskim uvjetima i uvjetima tla u vrijeme primjene (mraz, smrznuto zemljište; natopljeno zemljište uslijed obilnih kiša);
- Nacionalnim (domaćim) i regionalnim kontrolama okoliša.

5.2. **Osigurati da prakse za proizvodnju mlijeka nemaju negativan uticja na lokalni okoliš**

5.2.1. *Ograničiti isticanje iz mljekarskih pogana na farmi*

Farmeri bi trebali usvojiti sisteme koji izbjegavaju mogućnost kontaminacije lokalnog okoliša.

Prostori za odlaganje ulja, tečnosti silaže, zamućene vode i drugih supstanci koje uzrokuju zagađenje moraju biti locirani na sigurnom mjestu i moraju se poduzeti mjere opreza da bi se osiguralo da nezgode ne uzrokuju zagađenje lokalnog vodo-snabdijevanja.

Izbjegavajte upotrebu ili odlaganje poljoprivrednih i veterinarskih kemikalija tamo gdje drenaže, površinske vode ili podzemne vode mogu dospjeti do lokalnog okoliša.

5.2.2. Koristiti kemikalije (gnojiva, poljoprivredne i veterinarske kemikalije, pesticidi, itd.) na primjeren način da bi se izbjegla kontaminacija lokalnog okoliša

Termin «poljoprivredne kemikalije» podrazumijeva kemikalije za farmu (na primjer sprejevi za pašnjake, herbicidi, i zaštita za žito) kao i deterdžente i higijenska sredstva koja se koriste u mljekarskoj industriji. Pobrinite se da se kemikalije za farmu sigurno i bezbijedno pohrane dalje od mjesta za mužu i čuvanje mlijeka.

Koristite samo registrirane kemikalije u mljekarskoj industriji i na farmi; pročitajte etiketu i striktno slijedite upute kada koristite poljoprivredne kemikalije, uključujući i poštivanje perioda zadržavanja.

Osigurajte bezbijedno odlaganje kemikalija, čiji rok je istekao ili su neispravne, i praznih kontejnera kemikalija.

5.2.3. Osigurati da je cjelokupan imidž mljekarske aktivnosti primjeren za pogon u kojem se skuplja visoko kvalitetna hrana

Da bi se ograničio potencijalno negativan učinak proizvodnje mlijeka na pejzaž i da bi se pružio pozitivan imidž o proizvodnji mlijeka, proizvođači mlijeka treba da osiguraju da su prilazne ceste za njihove farme i za područja koja okružuju farme čiste, da se štale korektno održavaju i da na prilaznim cestama koje koristi stoka nema otpadnih voda.

PRIJEVOD I REPRODUKCIJA OVE PUBLIKACIJE JE OMOGUĆENA OD STRANE AMERIČKE AGENCIJE ZA MEĐUNARODNI RAZVOJ (USAID) I ŠVEDSKE AGENCIJE ZA MEĐUNARODNI RAZVOJ (SIDA) PUTEM PROJEKTA FARMA (FORSTERING AGRICULTURAL MARKETS ACTIVITY)